

Historie: 88. Vztah českých baptistů a státu

1.

Historie

Vztah českých baptistů a státu

~~ Jan Bistranin ~~

I. OBDOBÍ DO ROKU 1918.

Baptisté, jako součást hlavního proudu protestantismu, kladou kromě jiného zásadní důraz i na tyto dva principy:

- Shromáždění věřících v místním sboru je církví v plném slova smyslu. Člen místní církve (sboru) je zároveň členem obecné církve Kristovy. Sbory jsou samostatné a nepodléhají pravomoci žádných nadřízených orgánů. Sbory se sdružují v dobrovolné svazy či jednoty, které však nejsou považovány za církve (kongregační zřízení).

- Zásada odluky církve od státu. Církev Kristova nemá právo žádat od státu žádné výsady ani podporu a naopak stát nemá právo jakkoliv zasahovat do církevních záležitostí, podle zásady „svobodná církev ve svobodném státě“.

Tyto dva principy, na nichž baptisté trvají od svého počátku, a které jsou zakotveny ve všech věroučných dokumentech baptistických církví, byly v minulosti těžko vtěsnávány do mezí vymezených právním řádem Rakousko-Uherského mocnářství i pozdější Československé republiky. V poslední čtvrtině 19. století, kdy baptisté zahajují svou činnost v českých zemích a na Slovensku, existuje (po tzv. rakousko-uherském vyrovnání v roce 1867) rozdílný právní řád v Uhersku a v Předlitavsku, jehož součástí byly české země. První baptistický sbor v Uhersku vznikl v roce 1865 v Budapešti. Ten se stal ústředním sborem pro všechny baptisty v Uhersku, resp. ostatní sbory a misijní stanice byly jeho součástí a tvořily „baptistickou církev“ v Uhersku, na níž se vztahoval zák.článek XLIII z roku 1895. Tímto byli baptisté v Uhersku „zákonem uznanou konfesí pod ochranou a vrchním dozorem státu“. Stát sice sbory nepodporoval, ale byl dán právní rámec pro jejich činnost. V českých zemích byla situace jiná. Po letech tolerance byly protestantským patentem z roku 1861 alespoň formálně zrovnoprávněny s římsko-katolickou církví evangelické církve reformovaná (helvetského vyznání) a luterská (augsburského vyznání). Jiné církve, zejména v té době vznikající tzv. „církve svobodné“, nebyly státem uznanými a baptisté odmítali státní uznání zásadně. Když se před kazatelem Jindřichem Novotným jakýsi představitel státem uznané církve vyjádřil o baptistech s despektem, že jsou rakouským státem neuznanými, dostalo se mu odpovědi, že je Jindřich Novotný na to hrdý a státem uznání by se měli stydět. Baptisté tvořili volná sdružení, ovšem ve chvíli, kdy si pořídili vlastní modlitebnu, vyvstal problém s jejím vlastnictvím. Aby se vyhnuli spojení se státem a aby si právně zajistili sborový majetek, řešili věc zakládáním spolků při svých sborech podle zákona č.134 z roku 1867 o právu spolčovacím. Problematické bylo, že zákon sám stanovil, že se nevztahuje „ke společenstvům náboženským“ a spolky podléhaly doзору státních orgánů. Při typickém spojení „trůnu a oltáře“ v Rakousku, byla římsko-katolická církev stále vládnoucí, protestanti byli druhořadí a členové církvi státem neuznaných byli vystaveni mnohým represím a diskriminaci. V roce 1879 zasáhla Evangelická aliance ve věci náboženské svobody pro státem neuznané církve u samotného císaře Františka Josefa I. Baptistická shromáždění však dále

podléhala četnickému dozoru, byla rozpouštěna, zavírána, bratři byli pokutováni za to, že neuposlechli nařízení o zákazu shromažďování. Při výstupu ze státem uznané církve, museli členové „svobodných církví“ ještě 5 let platit příspěvky do církve, z níž vystoupili. Děti se směly zúčastňovat shromáždění je tehdy, pokud se narodily rodičům už za jejich členství v církvi. Pozvánky do shromáždění musely obsahovat poznámku: „Všichni jsou vítáni, děti do 14 let vyjímaje“. Pokud se děti nezúčastňovaly vyučování náboženství státem uznanými církvemi, měly problémy ve škole. Docházelo k paradoxním situacím, že dítě mající samé jedničky na obecné škole, nemohlo postoupit do vyšší třídy, protože mu nebyla uznána známka z náboženství – jediným řešením, ovšem drahým, byla v takovém případě soukromá škola. Došlo dokonce i k tomu, že dítě, které rodiče nedali pokřtít jako nemluvně, mělo být později násilím pokřtěno v římsko-katolické církvi za četnické asistence. Kazatel Magnus Knappe byl v Broumově uvězněn a Jindřich Novotný v Praze byl za kazatelskou činnost několikrát zatčen, každé pondělí se musel hlásit na policejním ředitelství a třikrát stál před vrchním zemským trestním soudem. V době pronásledování se Jindřich Novotný obrátil o pomoc k poslanci Masarykovi, který se ho účinně zastal. Od počátku své existence hledaly baptistické sbory platformu ke vzájemné spolupráci. Do roku 1901 existovalo „Rakousko-uherské sjednocení“, zastřešující sbory německé, maďarské, slovenské, české a některé rumunské. Dne 22.7.1899 bylo na konferenci českých a slovenských sborů ve Vavrišově založeno „Československé sjednocení“ jako základna ke společenství českých a slovenských baptistů. Na konferenci českých a slovenských sborů v roce 1908 v Békescsabě byl název sjednocení změněn na „Bratrská jednota“, byla zvolena „Bratrská rada“ a oblast působnosti byla rozdělena do tří okrsků:

- Mikulášský (sbory Vavrišovo, Liptovský Sv. Mikuláš, Tisovec)
- Brněnský (sbory Brno, Chvojnica, Stará Turá)
- Dolnozemský (Békescsaba se stanicemi).

II. OBDOBÍ OD ROKU 1918 DO ROKU 1948.

Vzhledem k diskriminaci, kterou v Rakousku-Uhersku prožívali, přivítali baptisté vznik samostatné Republiky československé v říjnu 1918 s radostí, zejména když v čele nového státu stanul člověk, který se jich v minulosti nezištně zastal.

Ve dnech 23. - 26.2.1919 se konala ve Vavrišově konference sborů, která reagovala na novou státoprávní situaci. Kromě sborů na území nového státu, bylo snahou zachovat členství sborů za hranicemi, které dosud k Jednotě patřily (Békescsaba a Bački Petrovec) a spolupráce s německými sbory (Broumov, Kežmarok, Bratislava)

Kazatel Novotný navrhl změnu názvu na „Bratrská jednota Chelčického“, což bylo přijato a kazatel Vaculík žádal, aby konference zaslala ministerstvu školství rezoluci, požadující odstavění církve od státu a svobodné školství. Konference uložila bratrům Novotnému, Vaculíkovi a Kolátorovi, aby rezoluci vypracovali a předali ji v Praze ministerstvu. Ani jedna z těchto záležitostí však nebyla v budoucnosti neproblematická. Již následující konference v Klenovci konstatuje, že „název Bratrská jednota Chelčického ujal se v Čechách a na Moravě, kdežto na Slovensku zůstal název Bratrská jednota českoslov. baptistů. Pokud se nenajde něco lepšího, podrží se oba názvy, jak se ujaly. Ve společných záležitostech platí firma – Bratrská jednota Chelčického, čs. větev svět. svazu baptistů.“ Ovšem ani toto řešení nebylo bezezbytku akceptováno, takže konference v roce 1926 konstatuje trvající zmatky v užívaných názvech. Sbory dále používají názvy Bratrská jednota Chelčického, Bratrská jednota Chelčického (čs. baptisté), Bratrská jednota čl. baptistů, Sbor moravských bratří baptistů, Křesťanský sbor baptistů, Baptistická obec a německé Baptistengemeinde.

Ještě komplikovanější byla situace ve věci právního postavení Jednoty a sborů. Nově vzniklá republika přejala právní řád zaniklé monarchie, takže na Slovensku platily předchozí zákony uherské a v Čechách a na Moravě rakouské. Tedy baptistické sbory na Slovensku a Podkarpatské Rusi byly „státem uznané“, kdežto sbory v Čechách a na Moravě nikoliv. Každá konference od roku 1920 se zabývala řešením tohoto problému, ale nikdy nedošlo ke shodě a k jeho vyřešení. Slovenští baptisté vysvětlují: „Považují uznání za formu korporálního práva, jež zajišťuje bapt. právo právní jednoty, nezávislé na státu a státem nedotované. V případě, že by se uznání vykládalo jako uznání např. církve lutherské, baptisté slovenští zrevidují svůj poměr dle přísně baptistické zásady rozluky církve od státu“. Některé české sbory byly pro uznání dle zákona č. 68 z roku 1874 – což znamenalo, že stát zajistí rovnoprávné postavení s jinými církvemi, umožní vedení matrik, poskytne subvence, osvobodí sbory od některých daní a poplatků, ale na druhé straně si stát vyhrazuje dohled nad církvemi, potvrzuje vznik nových sborů, potvrzuje duchovní a stanovuje další požadavky (např. i vzdělání duchovních). Tyto sbory odmítaly řešení formou spolků, neboť jak již bylo zmíněno, zákon o právu společným přímo stanovil, že se nevztahuje na náboženské subjekty. Více však bylo sborů, které zásadně odmítaly jakékoliv státní uznání.

Na základě všeobecného souhlasu však baptisté žádají stát o „korporální právo“, které existovalo v oblasti anglo-americké, avšak právní řád ČSR je neznal. Požadují vydání zvláštního zákona, který by jejich situaci řešil, ale tato cesta je neschůdná. I státní orgány mají snahu situaci řešit, v roce 1921 pozvaly předsedu Josefa Novotného a sekretáře Dr. Jindřicha Procházku k jednání o právním postavení sborů a Jednoty. Opět byly nalezeny jen dvě možnosti - spolky či státní uznání. Baptisté „za první poděkovali, druhé nepřijali, otázka zůstala nevyřízena“. V roce 1925 byl vypracován Řád Bratrské jednoty Chelčického, který měl být podkladem pro další jednání se státními orgány. Výkonný orgán Bratrské jednoty Chelčického byl nazván Výkonným výborem, sbory byly rozděleny do žup (české, moravské, slovenské), které měly vlastní výbory a konaly konference. Problematika právního postavení Bratrské jednoty Chelčického a jejích sborů se však ani poté nepohnula ke zdárnému konci, takže v roce 1929 na konferenci ve Vikýřovicích objasňuje Dr. Procházka situaci takto: „V Podkarpatské Rusi baptisté jsou státem uznanou církví. Slovensko rovněž tak, Morava až na jeden nebo dva sbory jsou církví státně uznanou. Některé sbory kryjí se za spolky. Dva sbory uznány jsou církevními obcemi Vysoké Mýto a Pardubice. Na Moravě Brno II a Rokytnice nemají státní uznání ani spolkové uznání... V Čechách na Vinohradech, Pankráci a Broumově naše sbory kryjí se za spolkem.... My si přejeme, aby církev a každý sbor měl právo veřejnosti a aby sbor jako sbor ne jako spolek mohl vlastnit majetek, aby sbor jako sbor měl možnost vystupovat jako právnická jednotka. Takto jsme církev, když něco potřebujeme jako církev a spolek, když něco potřebujeme jako spolek. To je dualismus, to není důsledné. Jak z toho ven? Tyto naše vnitřní poměry působí tolik zmatků, že je to hrozné. V ministerstvu vnitra přejí si vyřešení této otázky co nejdříve.“ Na otázku: „Jak z toho ven?“ měla najít odpověď komise složená z bratrů Procházky, Kolátora, Zdráhala, Dvořáka, Marko, Hovorky, Pirocha a Vaculíka. Ani jí se to však nepodařilo. Byla to vskutku kuriózní situace, kdy slovenské úřady psaly dopisy ve věcech státně uznané církve do Prahy Výkonnému výboru církve státem neuznané.

V letech hospodářské krize, která dolehla na pracovníky ve sborech s nesmírnou tíží, ustoupily otázky vztahu ke státu do pozadí, ovšem v roce 1936 bylo na konferenci ve Vysokém Mýtě zase „obšírně jednáno o našem poměru ke státu. Chceme zůstat věrni všem baptistickým zásadám a přitom mít veřejná práva, když konáme poctivě a loyálně všechny své občanské povinnosti... Chceme, aby poměr k zákonu a státu byl v celé naší republice jednotný (dosud není)... Chceme, abychom v občanských matrikách nebyli vedeni jako lidé bez vyznání... Chceme mít veřejné právo vyučovat děti na školách... Chceme, aby naše modlitebny a domy sborové byly řádně a právoplatně zapisovány na sbory a nikoliv na jednotlivce nebo zvláštní spolky... Chceme, aby naše budovy byly osvobozeny od daní, jako to mají církve státem uznané.“ V následujícím roce bylo za přispění ministerstva vnitra zrevidováno „Zřízení Bratrské jednoty baptistů v ČSR“ jako podklad pro úpravu vztahu baptistických

sborů a státu, ale ke konečnému vyřešení této věci opět nedošlo. Ministerstvo financí pouze baptistickým sborům v roce 1938 přiznalo osvobození od daní.

Lze konstatovat, že po celou dobu tzv. „První republiky“ bylo mezi státem a baptistickými sbory hledáno optimální řešení jejich vzájemného vztahu. Na obou stranách byla dobrá vůle, avšak oboustranně přijatelné řešení nebylo nalezeno.

Otázka vztahu církve a státu hrála svou roli i při sjednocujících snahách evangelických církví, kterých bylo v té době několik. V roce 1925 bylo jednáno o Federaci evangelických protestantských církví, v roce 1928 o spojení Českobratrské církve evangelické, Jednoty bratrské, baptistů a metodistů, v roce 1932 jednání o bližší nespécifikovaném svazku s Jednotou českobratrskou, metodisty a Českobratrskou církví evangelickou. Baptisté si vždy znovu kladli otázku, jak bude možné v těchto svazcích zachovat baptistické zásady, na předním místě zásadu odluky církve od státu, nebude-li jim většina ostatních nakloněna.

V Protektorátu Čechy a Morava se situace změnila. Okupační správa zavedla tuhý režim pro spolky i pro církve. Gestapo vyžadovalo po předsedovi Jednoty kazateli Tolarovi hlášení všech sborových i výborových schůzí, hlášení o tom, kdo, kdy, kde stojí na kazatelkách, členové vikýřovického sboru byli vypovězeni ze svých domovů. Ve stísněné situaci se sešla v lednu 1940 konference ve Vysokém Mýtě za účasti kazatele Rockschie z Berlína, který kromě jiného řekl: „Přišel jsem k vám za první jako křesťan, za druhé jako baptista a za třetí jako bratr. Přišel jsem vás povzbudit, přišel jsem, abych posílil obecenství Ducha... po stránce duchovní jsme za jedno a po stránce organizační jsou bratři v Německu ochotni v případě potřeby se za vás postavit.“

Výsledkem konference byla změna názvu na Bratrská jednota baptistů v Čechách a na Moravě a rozhodnutí, aby sbory upravily své postavení jako spolky, neboť církve státem neuznané nesmějí vlastnit majetek. Po skončení druhé světové války se sešla již 24.-26.8. 1945 první poválečná konference českých a slovenských baptistických sborů v Rokytnici u Vsetína, ani zde a ani na dalších konferencích do roku 1948 však nebyla problematika vztahu ke státu vyřešena.

III. OBDOBÍ OD ROKU 1948 DO ROKU 1990

Převzetím moci komunistickou stranou v únoru 1948 došlo k nové koncepci státní politiky vůči církvím, zaměřené na omezování náboženské svobody a přímo na likvidaci církví. V roce 1949 schválilo Národní shromáždění zákon č.228/1949 Sb. o zřízení Státního úřadu pro věci církevní a zákony č.218-223/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví státem. Zákony zatlačily církve zcela do područí státních orgánů. Stanovovaly, že jakoukoliv duchovenskou činnost mohou vykonávat duchovní jen se státním souhlasem, na místě zřízeném se státním souhlasem, každé ustanovení (volba, jmenování) duchovního na místo zřízené se státním souhlasem vyžadoval předchozí souhlas státu. Na duchovních byl vyžadován „slib věrnosti“.

Baptistům, odmítajícím jakoukoliv hierarchii, znělo velmi podivně, že od platnosti zákona existují duchovní I.,II. a III. stupnice. Vznikl Státní úřad pro věci církevní jako vrchní orgán státního dozoru nad církvemi (v roce 1956 byl Státní úřad zrušen, ale veškerá jeho činnost beze změny byla vykonávána Sekretariátem pro věci církevní ministerstva školství a kultury), na okresní národní výbory nastoupili referenti pro věci církevní, sledující jednotlivé sbory (vyžadovali hlášení o počtu členů sborů, jména členů staršovstev, hlášení návštěv a vyžadování předchozího souhlasu k nim, sledovali počet církevních sňatků, pohřbů, křtů, vyučování náboženství, schůzky duchovních, kontrola a omezování dispozice s církevním majetkem atd.) Státní úředníci mohli vlastně svévolně zasahovat téměř do všech oblastí církevního života. Aby si komunistická diktatura moc nad církvemi pojistila, byl trestní zákon č.86/1950 Sb. opatřen §173, který stanovil „kdo v úmyslu mařit nebo ztěžovat výkon státního dozoru nad církví nebo náboženskou společností poruší zákon o

hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta." Zákony fakticky znemožňovaly uplatnění kongregačního zřízení v církvích, zásada "svobodná církev ve svobodném státě" vzala za své.

Přestože kongregační zřízení patřilo vždy k nejzákladnějším baptistickým principům, podřídila se Bratrská jednota baptistů (Chelčického) těmto zákonům, na rozdíl od např. Křesťanských sborů či adventistů, u nichž pak nepodřízení se vedlo na čas k zákazu veřejné činnosti. Po celou dobu komunistické vlády byli křesťané objektem zájmu a nátlaku Státní bezpečnosti.

Od počátku padesátých let se stala Bratrská jednota baptistů objektem tvrdé státní represe. V roce 1952 bylo zatčeno 13 kazatelů. Vedení Jednoty bylo obviněno z toho, že je iniciátorem a organizátorem špionážní sítě ve prospěch imperialistických mocností, že se zúčastnilo rozvratné činnosti protistátní skupiny zahraničního agenta Žemly, že prostřednictvím zrádce Renftla předalo americkému agentovi zařízení pro zjišťování polohy letadel v noci, že se aktivně podílelo na plánech světové reakce znemožnit budovatelské úsilí lidu a z dalších podobných nesmyslů. V procesu, který se konal 26. -27.6.1953 v Chrudimi, byli představitelé Jednoty odsouzeni k trestům od 18 do 5let vězení, ostatní kazatelé byli odsouzeni v dalším procesu k trestům vězení od 4 do 1 roku. Když v roce 1954 byla zpracována představiteli některých církví a v edicích Blahoslav a Kalich vydána brožura "V zemi Husa a Komenského" s informacemi o nekatolických církvích, bylo o všech referováno kladně, jen o Bratrské jednotě baptistů musela být čtvrtina textu věnována tomu, že "někteří z předních představitelů jednoty se uchýlili od směru křesťanských baptistických zásad a zneužili jak důvěry věřících, tak důvěry našeho lidu, když se věnovali činnosti, která neměla nic společného s životem náboženským a církevním. Svými činy ohrozili výsledky budovatelské práce našeho lidu a museli proto být potrestáni."

V důsledku státního tlaku přestával být výkonný orgán Bratrské jednoty baptistů - Rada starších, orgánem koordinujícím spolupráci baptistických sborů a stával se církevním ústředím na němž se vyžadovala odpovědnost a pravomoci, které byly v rozporu s baptistickými zásadami. Přesto se sbory i Rada starších snažily zachovat zbytky kongregačního zřízení a vždycky se k nim alespoň formálně hlásily.

Rok 1960 byl vedením komunistické strany a státu určen státi se rokem dovršení vítězství socialismu v Československu. Soukromý sektor hospodářství byl zlikvidován a byla provedena kolektivizace zemědělství. Vítězství socialismu bylo zakotveno v nové "socialistické" ústavě, přijaté v tomto roce a bylo vyjádřeno i novým názvem státu Československá socialistická republika. Nová ústava sice zaručovala svobodu svědomí, shromažďování i další občanská a lidská práva, ve skutečnosti však byla tato práva jen "na papíře". V rozporu s proklamovanou svobodou svědomí už samotná ústava zakotvila, že výchova a veškeré vzdělávání se děje v duchu tzv. vědeckého světového názoru, tedy ateistického marxismu-leninismu. Byla snaha prosadit podobnou formulaci i do zákona o rodině, což znamenalo pro křesťanské rodiny značné nebezpečí. Příležitostně byly činěny návrhy na změnu církevních zákonů, ale bylo to vždy státní správou stroze odmítnuto. Na konferenci Bratrské jednoty baptistů v roce 1963 zástupce ministerstva školství a kultury John prohlašuje, že "církevní zákony nebudou změněny, protože uplynulé roky potvrdily jejich účelnost". Vývoj v druhé polovině šedesátých let přece jen signalizoval jemné uvolnění situace, i když přes síto církevních tajemníků a dozorců Státní bezpečnosti se změny do sborů téměř nedostaly.

Vrcholem uvolnění byl rok 1968, "Pražské jaro". V Bratrské jednotě baptistů ožila snaha po odluce církve od státu a konference, která se sešla na jaře roku 1969 v Brně pověřila radu starších, projednáním této věci s příslušnými státními orgány. Konference přijala nový dokument s ne baptistickým názvem "Ústava církve baptistů v ČSSR", v níž bylo zakotveno, že "církev baptistů je společenstvím samostatných sborů na území ČSSR. K spravování církve slouží volené orgány, a to: Oblastní rady starších (Rada starších pro Čechy a Moravu, Rada starších pro Slovensko) a Ústřední

rada starších. Sbory a tyto rady jsou právnické osoby". Ústava byla samozřejmě vtěsnána do stále platících církevních zákonů, takže některým baptistům se situace jevila takto: "Za hlavní problém Jednoty pokládáme to, že se v ní stále projevují tendence odporující kongregačnímu zřízení. Některá opatření Jednoty v nedávné minulosti odporovala i naší ústavě, která sama kongregační není i když má kongregacionalismus v preambuli" (sbor Praha 4 v roce 1973).

"Normalizace" poměrů ve společnosti po roce 1970 znamenala návrat k tuhé proticírkevní politice státu, která byla ještě zostřována při příležitostech jako byla např. kampaň za dodržování lidských práv amerického presidenta a baptisty J. Cartra, vystoupení Charty 77, Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě apod. Odluka církve od státu se opět pro baptisty stala neuskutečnitelným snem. Tlak na církve však způsobil, že odluka od státu se stala přáním i dalších církví, nejen těch, které se hlásily ke kongregacionalismu. Požadavek odluky od státu se objevil i v petici českých a moravských katolíků v osmdesátých letech.

Konferencí Bratrské jednoty baptistů se zúčastňovali zástupci Sekretariátu pro věci církevní, takže mohlo dojít i k takovýmto situacím: Při konferenci v Praze v roce 1975 zástupce ministerstva dr. Kafka připomenul Helsinskou konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, načež kazatel Šperl navrhl doplnit usnesení konference o text závěrečného dokumentu této konference, který se týkal přiznání spravedlivých práv a hospodářské, politické a také náboženské svobody všem národům a jednotlivcům - stalo se. V roce 1976 se kazatel Lehotzký při konferenci dotazuje zástupce ministerstva Šnýdra, proč dochází k potížím při přijímání dětí z věřících rodin do škol vyšších stupňů a k nesnázím věřících občanů na pracovištích. Ten trapně vysvětluje, že "při přijímání na školy se hledí na komplexní hodnocení, které zahrnuje mimo jiné i zájem na společenském dění, veřejných akcích atd. Kde toto chybí, tam nebývají přijímány ani děti členů KSČ. Při některých směrech (např. studiu pedagogiky) se vyžaduje, aby kandidát studia byl stoupencem marx-leninského světového názoru, a proto nepřichází v úvahu přijetí těch, kdo mají názor zcela odlišný; učil by pak vlastně něco jiného, než v co sám věří. O propuštění ze zaměstnání z důvodů náboženských neví. Pokud by se takové případy vyskytly, je třeba je řešit v součinnosti se státní správou. I tam je však možné, že jde o funkce, kde jejich vykonavatel má být bezvýhradným stoupencem marx-leninského světového názoru".

V roce 1977 připravil pro jednání konference dr. Hovorka referát "Československé právní normy a zásady baptistů". Při jednání sdělil předseda Jednoty M. Kešjar, že materiál byl předložen orgánům státní správy a referent Sekretariátu pro věci církevní požadoval, aby byl přítomen při jeho čtení. Protože se nemohl dostavit, byl referát vypuštěn z programu konference. Bratr Hovorka k tomu poznamenal, že teď aspoň bude mít dostatek času, aby referát podrobněji propracoval - na konferenci se už referát jindy nedostal. Na stejné konferenci byla ustavena komise, která začala pracovat na revizi ústavy Bratrské jednoty baptistů. Na program konference v roce 1981 se dostal jiný problém postavení církve ve společnosti. Po několika desetiletích se z povědomí občanů vytratila povědomost o jiných než "socialistických organizacích". Vztahy mezi socialistickými organizacemi navzájem se řídily hospodářským zákoníkem. Protože však církev bylo lze těžko považovat za socialistickou organizaci, vyskytovaly se problémy při nejrůznějších dodavatelsko-odběratelských vztazích, neboť podniky a obchody nevěděly, jak postupovat. I v tomto případě byla konferencí ustavena komise, která měla vypracovat elaborát, týkající se právního postavení baptistických sborů a Jednoty vůči státu a socialistickým organizacím.

Podle zákonů o hospodářském zabezpečení církví státem a o trestním postihu za maření dozoru státu nad církví byly církve sešněrovány až do pádu komunistického režimu.

IV. LÉTA 1990 - 2000

Pád komunistické vlády znamenal i pád státního dozoru nad církvemi. Sekretariát pro věci církevní

na ministerstvu kultury byl zrušen, stejně jako tajemníci na okresních národních výborech. Ústavním zákonem č. 23/1991 Sb. byla včleněna Listina základních práv a svobod do právního řádu České a Slovenské Federativní Republiky, jako její ústavní zákon a poté usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. byla vyhlášena součástí ústavního pořádku České republiky. Po dlouhých desetiletích byla nejen formálně, ale také fakticky uvedena do života zásada, že "svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo svobodně projevit své náboženství nebo víru, buď sám nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadů".

Zákon č. 308/1991 Sb. o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností výslovně stanovil, že církve a náboženské společnosti spravují své záležitosti nezávisle na státních orgánech. Osobám vykonávajícím duchovenskou činnost se dostalo práva vstupovat do veřejných zařízení sociální péče, zdravotnických zařízení, dětských domovů, ubytovacích objektů vojenských útvarů, do míst, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova.

Zákon rozuměl církví nebo náboženskou společností dobrovolné sdružení osob stejné náboženské víry v organizaci s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy a obřady. Na základě tohoto zákona však stát uznával za církve a náboženské společnosti pouze ty, které byly podle tohoto zákona registrovány. Podle ustanovení zákona, že za registrované se považují církve a náboženské společnosti, které ke dni účinnosti zákona vyvíjely svou činnost ze zákona nebo na základě státního souhlasu, stala se registrovanou církví i Bratrská jednota baptistů, uvedená v seznamu registrovaných církví, který tento zákon obsahoval. Zákon České národní rady č. 161/1992 Sb. o registraci církví a náboženských společností stanovil orgánem registrujícím církve ministerstvo kultury, určil další podmínky registrace, ale postavení církví uvedených v seznamu zákona č. 308/1991 Sb. zůstalo stejné.

Financování registrovaných církví státem pokračovalo dál podle zákonů o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností. V situaci, která byla pro život církví přejná, většina z nich rychle zapoměla na dřívější řeči o odluce od státu a naopak začala zdůrazňovat své mimořádné postavení ve společnosti a svou nepostradatelnost. Bratrská jednota baptistů chtěla dostat zásadám, ke kterým se baptisté hlásí a proto byla otázka úplné odluky od státu naléhavě nastolena. Po dlouhé diskusi, zda přijímat od státu finanční příspěvky na platy kazatelů či nikoliv, se čeští baptisté (na rozdíl od slovenských) rozhodli v roce 1993, přes tíživou ekonomickou situaci celé postkomunistické společnosti, peníze od státu nebrat.

A jak to bude dál - více baptisticky, méně baptisticky nebo úplně nebaptisticky?

Článek byl prvně publikován na pokračování ve dvou částech na webu Notabene - HydePark českých baptistů ([část 1](#) a [část 2](#)) a později také umístěn na web baptismus.estranky.cz. Citace tohoto článku v některých publikacích pochází právě z tohoto webu.
